

BOSHLANG‘ICH SINIF MATEMATIKA DARSLARIDA NOSTANDART MASALALARNI O‘RGATISH METODIKASINI SHAKLLANTIRISH IJTIMOYIY-PEDAGOGIK MUAMMO SIFATIDA

Abdullayeva Feruza Nurillayevna, Buxoro davlat pedagogika instituti

Boshlang‘ich ta‘lim kafedrasi dotsenti

abdullayevaferuza@buxdpi.uz

Xusanova Dilnoza Egam qizi, Osiyo xalqaro universiteti

1-bosqich magistranti.

Annotatsiya: Ushbu maqolada boshlang‘ich sinif matematika ta‘limida nostandart masalalarni o‘rgatish metodikasining ijtimoiy-pedagogik mohiyati, uning dolzarbligi, metodik asoslari hamda amaliyotda qo‘llanilish holatlari tahlil qilinadi. Shuningdek, nostandart masalalar orqali o‘quvchilarda ijodiy fikrlash, muammoli vaziyatlarda mustaqil qaror qabul qilish ko‘nikmalarini rivojlantirish yo‘llari ko‘rib chiqiladi.

Kalit so‘zlar: boshlang‘ich ta‘lim, matematika darsi, nostandart masalalar, metodika, ijodiy fikrlash, ijtimoiy-pedagogik muammo, innovatsion yondashuv.

DEVELOPING A METHODOLOGY FOR TEACHING NON-STANDARD PROBLEMS IN PRIMARY SCHOOL MATHEMATICS LESSONS AS A SOCIO-PEDAGOGICAL ISSUE

Abdullayeva Feruza Nurillayevna, Associate Professor, Department of Primary Education, Bukhara State Pedagogical Institute

Email: abdullayevaferuza@buxdpi.uz

Khusanova Dilnoza Egam qizi, 1st-year Master's Student, Asian International University

Annotation: In this article, elementary school mathematics education socio-pedagogical essence of the methodology of teaching non-standart issues, its relevance, methodological bases and cases of its application in practice are analyzed. Also, ways to develop students' creative thinking and independent decision-making skills in problematic situations are considered through non-standart problems.

Key words: primary education, mathematics lesson, non-standart problems, methodology, creative thinking, socio-pedagogical problem, innovative approach.

ФОРМИРОВАНИЕ МЕТОДИКИ ОБУЧЕНИЯ НЕСТАНДАРТНЫМ ЗАДАЧАМ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ В НАЧАЛЬНЫХ КЛАССАХ КАК СОЦИАЛЬНО-ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ ПРОБЛЕМА

Абдуллаева Феруза Нуриллаевна, доцент кафедры начального образования, Бухарский государственный педагогический институт

Email: abdullayevaferuza@buxdpi.uz

Хусанова Дильноза Эгам кызы, магистрант 1-го курса, Азиатский международный университет

Zamonaviy ta‘lim tizimi o‘quvchilarning faolligi, mustaqilligi va ijodiy fikrlash salohiyatini

oshirishni taqozo etadi. Ayniqsa, boshlang'ich sinf matematika darslarida nostandart masalalardan foydalanish nafaqat bilimlarni mustahkamlash, balki o'quvchilarning tafakkurini kengaytirish, hayotiy vaziyatlarda yechim topish ko'nikmalarini shakllantirishda ham muhim ahamiyat kasb etadi. Bugungi kunda ta'lim jarayonida o'quvchilarning mantiqiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirish, ijodiy yondashuvni shakllantirish dolzarb vazifa hisoblanadi. Ayniqsa, boshlang'ich sinf matematika darslarida nostandart masalalarni o'rgatish metodikasini yaratish muhim ijtimoiy-pedagogik muammo sifatida ko'rilmogda. Bu jarayon nafaqat fan bo'yicha bilimni chuqurlashtirish, balki o'quvchilarning mustaqil fikrlash, muammolarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Nostandart masalalar- bu o'quvchilarni yangicha fikrlashga, kreativ yondashuvga undaydigan, oddiy algoritmik yechimga ega bo'lmagan masalalardir. Ular orqali o'quvchilarning fikr yuritish doirasi kengayadi, darsga qiziqishi oshadi, ko'p tomonlama yondashuv shakllanadi.

Maktablarda ko'p xollarda an'anaviy yondashuvdagi darslar olib boriladi. Bunday jarayonlardan uzoq vaqt foydalanish o'quvchilarning bir tekislikda bilim olishiga ya'ni standart doirada qolib ketishiga olib keladi. Shu sababli, nostandart masalalarni o'rgatish metodikasi ijtimoiy-pedagogik muammo sifatida qaralmoqda. Hayotda har qanday vaziyatda ham yechim topa oladigan, kreativ fikrlovchi shaxsni tarbiyalashning asosi esa, boshlang'ich sinflarning matematika darslarida nostandart masalalarni tushuntirib beruvchi metodikalardan foydalanishdir.

Ushbu masalalarni o'rgatishda quyidagi metodlar tavsiya etiladi:

- Ko'rgazmali audio vositalaridan foydalanish-bolaning diqqatini jalb qiladi;
- Muammoli ta'lim metodlari-o'quvchilarni mustaqil fikrlashga undaydi;
- O'yinli metodlar-darsni qiziqarli qiladi;
- Blum taksonomiyasi asosida savollar tuzish-yuqori darajadagi tafakkurni shakllantiradi;
- Yozma va og'zaki tahlil metodi-o'quvchilarning mulohaza yuritish ko'nikmasini oshiradi;
- Noan'anaviy baholash tizimi-o'quvchilarni yanada faolikka chaqiradi.

Nostandart masalalardan muntazam foydalanish, o'quvchilarning darsga qiziqishini oshiradi, ijodkorlikka undaydi, bilim olish darajasini yuqoriga ko'taradi. Bu jarayonlar o'qituvchidan nostandart masalalar bankini yaratishni, malaka oshirish kurslaridan turli metodikalarni o'rganib borishni yoki o'zi ishlab chiqishni, darslik bilan ishlaganda ham masalaga qo'shimcha savollar kiritishini, bir so'z bilan aytganda o'z ustida doim ishlab, rivojlanishni talab etadi.

Nostandart masalalar o'quvchilarni oddiy yechimlardan tashqariga chiqishga undaydi, ularning ijodiy fikrlashini rivojlantiradi. Ammo boshlang'ich sinf o'qituvchilari uchun bunday masalalarni o'rgatish metodikasini shakllantirish va qo'llash murakkab vazifa bo'lib qolmoqda. Bu esa o'z navbatida ta'lim jarayonining samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Shu sababdan nostandart masalalarni o'rgatish metodikasini tizimli ravishda ishlab chiqish va takomillashtirish zarurati mavjud.

Nostandart masalalar – bu an'anaviy yechim usullaridan farq qiluvchi, o'quvchilarning mantiqiy tafakkurini va ijodiy fikrlashini talab qiluvchi masalalardir. Ular matematikaning fundamental tushunchalarini chuqurroq o'rganishga va mustaqil fikrlashga yo'naltiradi.

Nostandart masalalarni o'rgatish boshlang'ich sinf o'quvchilarining bilim va ko'nikmalarini mustahkamlash bilan birga, ularda hayotiy vaziyatlarda to'g'ri qaror chiqarish, mantiqiy fikrlash muammoni har xil yo'l bilan hal etish salohiyatini rivojlantiradi. Shu sababli bu metodikani joriy etish ijtimoiy-pedagogik zaruratdir. Boshlang'ich sinf matematika darslarida nostandart masalalarni o'rgatish metodikasini shakllantirish – bu nafaqat ta'lim sifati, balki o'quvchilarning ijodiy va mantiqiy fikrlashini rivojlantirish uchun muhim ijtimoiy-pedagogik muammo. Ushbu muammoni hal etishda o'qituvchilarning malakasini oshirish, ta'lim jarayonida yangi metodlarni joriy etish va jamiyatning pedagogik yondashuvlarni qo'llab-quvvatlashi katta ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Mirziyoyev Sh.M. Insonparvarlik, ezgulik va bunyodkorlik-milliy g'oyamizning poydevoridir. - Toshkent-2021.
2. Hakimov J.O. "Ta'limda axborot texnologiyalari" 2016 yil.
3. Daminov.O.O. Kasbiy pedagogika 2018 yil.
4. Xodjayeva N. Boshlang'ich sinflarda matematik tafakkurni rivojlantirish. –Toshkent:O'qituvchi, 2019.
5. Abdullayeva F. Ta'lim tizimi sifatini oshirishda pisa va timss kabi xalqaro tadqiqotlarning roli //центр научных публикаций (buxdu. uz). – 2021. – Т. 3. – №. 3.
6. Nurillayevna A. F. Teaching Scientific Popular Articles in Mother Nili and Reading Literacy Courses //European journal of innovation in nonformal education. – 2022. – Т. 2. – №. 3. – С. 47-50.
7. Abdullayeva F. Methodological possibilities of organization of primary school technology lessons with pedagogical technologies //центр научных публикаций (buxdu. uz). – 2021. – Т. 8. – №. 8.
8. Курбанова, Ш. Н., Абдуллаева, Ф., & Очилова, Г. О. (2021). Педагогическая технология—целостная система образовательного процесса. новые педагогические исследования: сборник статей IV, 20.
10. Abdullayeva Feruza, N. (2022). Start Methodological Options for Teaching Scientific and Popular Articles in First Grade Mother Tongue and Reading Literacy Classes. International Journal of Trend in Scientific Research and Development, 6(6), 1433-1436.
13. Nurilloevna, A. F. (2022). General Structure of Teaching Courses of Popular Scientific and Artistic Articles on the Theme of the Seasons of the Year. Web of Scholars: Multidimensional Research Journal, 1(6), 1-5
14. Nurillayevna, A. F. (2023). Use of new pedagogical technologies in mother language and reading literacy lessons. Horizon: Journal of Humanity and Artificial Intelligence, 2(5), 5-9.
15. Nurillayevna, A. F. (2023). Methodological Basis of Development of Science-Related Competences In Teaching Works of Art in Primary Classes Based On Synergic Approach. International Journal of Formal Education, 2(10), 61-66.